॥ ॐ ॥ ॥श्रीगुरुभ्योनमः ॥ केशाजार्कनिशाकरक्षितिजविज्जीवास्फुजित्सूर्यजान् विघ्नेशस्वगुरुंश्च गणपंस्मृत्वा शिरः
सादेवीवचसांश्वरीं च्यवनज्ञानविधेवरादमिहरापत्सम्पत्सत्प्रत्यये लोकानांहितकाम्ययाद्विजवरश्चीकाकरोत्कं
तलः १ कानीहशास्त्रसंबंधाभिधेयप्रयोजनानिनवक्तव्यतेति यते आवश्यादिविनिश्चितमिदंवेदांगमितिसं
बंधः उपायःशास्त्रं उपेयज्ञानवाचकंशास्त्रं वाच्यदोषज्ञानं तद्यदोषरूक्काणनवांशकादिनायदसंस्थानं
नदर्शनेनवगमागमजयपराजयलाभालाभसुखदुःखादिपरिज्ञानमाधत्तिधेयं सत्यत्रशुभाशुभकथनादिदं
लोकपरलोकसिद्धिरितिश्रेयोजने किमत्तिरुक्तैरित्युक्तेति सिद्धिःश्रेष्ठदृष्टीनामितिसंबंधकथनाद्यतः
तस्मात्सर्वेशास्त्रश्च संबंधःसर्वमुच्यते सर्वस्मिंवदिशास्त्रस्य कर्मणोवापिकस्यचित् यावत्प्रयोजनेनोक्तं
तावत्फलेनदृष्टता इत्येकस्मिन्शास्त्राधिकारमुच्यते द्विजास्ववयत्तलनषंगोवेदोधतमोज्ञातमः ।
कल्पगानीति शिक्षाकल्पोव्याकरणं निरुक्तंज्योतिषागतिः वेदस्यलक्षणंचवे षंगोवेदसुच्यते इतियता
मयमाचारः यच्छास्त्रारंभेस्वाभिमतदेवतानमस्कारंकरोति तदयमर्थावतकाचार्यद्विजवरोदमिहरात्मजः श
क्रयज्ञइत्यभिधानेयस्यसद्भिर्नाश्चविद्यास्वसंज्ञैःकर्तुकामःआदावेवलगवन्सूर्यनमस्कारंस्वनामारब्धाप
नेवायतश्चारं चणिपत्यरविंमूर्ध्ना वरोदमिहरात्मजनटक्रयज्ञया ग्रंथस्यतार्थंहना परार्थंमुद्दिश्यग्रंथ
ना १ आरभा टक्रयज्ञइत्यभिधानेयस्यसतेनरविंसूर्यंनरारंकमूर्ध्नाशिरसाचणिपत्यनमस्कृत्यग्रंथ
विषयेश्रेयश्चविद्याकृतारविता कीदृशी अर्थंगृह्नाग्रंथोभिधेयंगृह्नोयोयस्माद्या अप किं।

मर्घपरार्थमुद्दिश्य परेषामन्येषांलोकानामर्घत्रयोजनेपरार्घमुद्दिश्यानिमयाय कीदृशेनस्वयशसाय
घरामा मलोसनयशःकीर्तिर्यस्यतेन विद्यायोदर्य्यादिगुणकलनेनसर्वैः अकनालयवउर्ध्वमनम
दशमानोविचारयत्नागमाद् ऋतिर्विलग्नाद्विधुकाच्चहृद्धि मैथात्यवासोस्तमयान्निहत्तिः वास्मेयाद्दः
प्रश्नविलग्नकाला हृद्यत्रविष्टाद्विधुकेप्रवासी २ चवनस्कतिर्गमनविलग्नात्कालिकष्टलालनाच्छतिर्ज्ञी।
या प्रश्नष्टलति अमुकलानानेऋतिर्लविष्यति नचैतद्विलग्नात्हृद्य एवंद्विधुकाच्चउर्ध्वस्थानात्सुखानो
हृद्धिर्ज्ञेया मध्यदशमस्थानेतस्मात्प्रवासोज्ञेयः प्रवासनेप्रवासः अन्यदेशादिगमनमत्रमयात्प्रश्नमत्ला
नान्निहत्तिः प्रवासनिवर्त्तनकथमेतदुच्यते वरस्थिरद्विस्वभावात्मकेन यदुक्तं प्रश्नविलग्नकालात् प्रश्न
ष्टला प्रश्नविलग्नप्रश्नविलग्नतस्पकालःसमयः तस्मात्तेनवरराशौउपगतेस्वामिनायुक्तदृष्टवाशुभयद्
णामन्यत तेनवाऋतेदृष्टे परिशिष्टप्रयोगदृग्निरुद्दितेऋतिर्नवति अन्यथानवतेव यतऋं वाक्यैर
हिःकरणस्यात: वाक्यवक्रव्यसर्वमेतत् एवंद्विस्वराशिगपापग्रहदृग्नियोगरुद्दितेपिनवतेव यतोवस्ति
हृषसिंहदृश्चिकघटे हृद्धिःस्थानगमागमौनस्तः इतितथाद्विस्वभावत्वतिनवास्वामिशुभयुतदृग्नाधिक्या
त्तापिनाप्तत्वाच्चनवतेव अन्यथानवतेव एवंचउर्ध्वस्थानस्पसामान्यतयैवशुभयुक्तस्वामिदृग्नियोगात
ग्रहादीनाहृद्धिः अन्यथापचयः दशमस्थानस्पचरराशिपात्मकत्वात् पापग्रहयोगाच्चैदृग्निप्रवासनिवृत्तिः
अन्यथासोम्पग्रहस्वामिदृग्नियोगाच्चनिवृत्तिः गृहत्रविष्टाद्विधुकप्रवासी द्विधुकंचउर्ध्वस्थानत्रवाद्वावि

विदेशस्थानरः गृहवेशमत्रविष्टइतिवक्तव्यं चउर्ध्वस्थानेस्वस्वामिकृतदृष्टशुभयुतकर्त्तरे दृष्टवागृहंप्रविष्टः अ
थानगृविष्टः तत्रगविष्टस्यगृहस्यावतिदिनानिव्यतीतानितावत्येवगृहंप्रविष्टस्यप्रवासिनागता
नि अथयावद्भिर्दिनैःसगृहंचउर्ध्वस्थानंयास्यति तावद्भिरेवप्रवासीगृहंप्रविशति एतच्चरुग्नतस्याग
मनंवेत्यस्मिन्वक्ष्यमाणयोगसतिवक्तव्यं नान्यथेति एतच्चउक्तंस्याद्विस्तरेणाग्रिमेग्रंथेतश्चेति २
अथनन्दादीनांसंज्ञानामशुभाशुभज्ञानमाह योयोभावःस्वामिदृष्टोयुतोवा सोम्यैर्वास्यात्तस्यतस्या
स्तिवृद्धिः पापैरेवतस्यतस्यास्तिहानि निर्देश्याश्चलताऽन्यतोवा ३ तनुधनसहजसुहृत्सुतरिपु
जायामृत्युधर्मकर्मायव्ययाश्चतिलग्नाद्भावाः इतिभावसंज्ञाउक्ता तथाऽजभूकर्कीहर्कीशुक्रकुज
जीवशौरियमउग्रषः नेशानवीशकानामितिराश्यधिपाउक्ता १ तथाक्षीणेहर्कीयमाराः पापास्तैःसंयुताः
पापग्रहाणापापस्सोम्यलमुक्तं तयादशमटतीयनवपंचमेषु चउर्घोष्टमकलत्रेषु पश्यतिपादवृक्षा फला
निवेवपयलति इतिदृष्टिलक्षणमुक्तं तेनश्लासमयेयःकश्चिद्भावस्तन्नादिकःस्वामिनाभीयनाधेन
दृष्टोवेक्षितः तस्यभावस्यहृद्धः उपचयादयास्तिविद्यते अथवातेनवस्वामिनाऽकृतःसंयुक्तः त
स्यापिवृद्धिर्नवति सौम्यैर्वास्यात्तस्यसोम्यग्रहाणांबुधजीवशुक्रशशिनांमन्यतमनवादृष्टयुक्तायोभावः
स्यात तस्यापिवृद्धिर्नवतिवक्तव्या पापैरवमिति एवमनन्तरकारणपापैःपापग्रहैःरविभौमशनीक्ष

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

नल्देशोत्तरगते नरोगशांतिरोगस्थिरुत्तमनष्टाधिशांतिः नक्षत्रि
नवति तद्विपरीतेऽवरोगशांति चरोमधकर्कऊलामकराः एतैर्लग्नैः दृष्टेक्वविपरीते विपर्याधाऽऽदौ
स्थानेनलवत् गमागमोनवतो नष्टांतमितिरागशांतिर्लवति परमलवलवति द्विशरीरमिश्रितफलवति
द्विशरीरद्विस्वभावामिश्रनकन्याधन्विमीनांशःपृष्ठोदयस्थःमिश्रितफलवति यत्स्थिरेदक्रू यच्चरेक्रू
तन्मिश्रितमुभयफलमपिद्विस्वभावेदक्रूरे सर्वमेतद्यथादिष्ट उभयत्रायेनिश्चयः द्विस्वभावप्रथमर्क्षस्थिर
वृत्तमर्केफले द्वितीयर्क्षचरवत् यतस्तस्यप्रथमार्द्धस्थिरसमीपवर्त्तिद्वितीयं चरसमीपवर्त्तितद्वाऽसदी
येत्रज्ञेनस्थिरराशिस्थितेलग्नगतेःग्रहेनिवेदत् गमागमानरोगापरोगानननाशेऽऽज्ञाणो नष्टात्परावृत्तः
चरराशिविपरीतेद्विस्वभावादयस्थिरवत् प्रथमेवद्वितीयर्क्षचरराशिवत् सर्वमितिलग्नेदक्रूरेमिति
लग्नःप्रश्नलग्नेद्विऽङ्गऽङ्गः तयोर्लग्नेंद्योःशुभेदृष्टेशुभयुक्तेदृष्टेनशोभनसर्वेदक्रूरे देहमानरूपत्वात्
एतदुक्तंभवति सर्वेष्टेष्वासुवेऽशुभलग्नावुभावपि शुभदृष्टेसपत्करा नोऽन्यदिति अतोस्माद्विपरीतोऽन्यद
शुभंवक्रूरे ननलग्नरूपादृष्टेयद्विस्वभवलग्नदासर्वेष्टेष्वासुशोभनेफलंवक्रूरे अर्धादेवैकस्मिन्शुभदृष्ट
मध्यमफलमिति ७ ९ अथनष्टशत्रुमार्गनिरूपिज्ञानमाह मृतशत्रुगतेःपापैःशत्रुमार्गान्निवर्त्तते च।
उद्वेगेरपिप्राप्तःशत्रुर्नयोनियर्त्तते १ मृतशत्रुगतेःपापैःसूर्यात्रोमशनिलिःप्रश्नलग्नाज्ञातःप्रष्टुःशत्रुमार्गान्नि
वर्त्तेतगच्छति एतेरवपापैर्लग्नाच्चउर्यस्थानेयमवस्थितिः अ ४

पिस्थलवत्रात् शत्रुर्निकटगतोपिपराजितोनिवर्त्तते पश्चात्गच्छतीत्यर्थः १७ तत्रैवान्यद्योगांतरमाह कर्कालि
ऊलकर्कटा रसातलंयदास्थिताः रिपोःपराजयस्तदा चरुःपदैःपलायनं ४ मीनवृश्चिककुंभकर्कटा रसातलंयदि
चउर्यस्थानेस्थिता तदारिपोःपराजयोनिधीयते अलिसिंहवलवति चरुःपदैःपलायनं मेषवृषमिथुनधनुरपरा
र्धंचरुःपदाः एतेषामन्यतमेलग्नाच्चउर्यस्थानेतदारिपोःपलायनमपपर्यंतंभवतीत्यर्थः १२ अथयायिनंप्रतिशु
भाशुभमाह चरोदयेशुभःस्थितःशुभंकरोतियायिनो अरेशोभनंशोभनं स्थिरोदयेपिचाशुभं १२ चरोदयचर
राशफऊमेतस्मिंश्चशुभयुतेदाणुबुधजीवशुक्रशुर्पवंचाणामन्यतमस्थितःसन् यायिनंशुभंकरोतिविदधाति न
स्थिरेनवचरोदयेशोभनंनःस्थितःपापयुताणांवृश्चिकुंभानामन्यतमस्थितेतेषामेवयायिनंशोभनं अथ
यःकरोति स्थिरोदयेपिचाशुभं स्थिरालग्नमन्यतमस्योदय पापयुतेवाविकल्पनशुभंभवति तत्स्थानेपाप।
यद्यस्यदेस्वांशमूलत्रिकोणमित्रक्षेत्रेवाभवतितदाशुभं अत्यधोनिष्टमितिवर्षः केचित्स्थिरमिष्टमिच्छा।
शुभमितिपठंति स्थिरराशौलग्नादृष्टेपापयुक्तेवाशुभंनागवदिति १२ अथनाशेरोगमज्ञानमाह ॥
स्थिरराशौचरोदयनवागमारिपोस्तदा तदागमेरिपावैदेद्विपर्ययेविपर्ययः १३ स्थिरस्थिरराशिराशौ।
वेऽ। अरोदयेवरराशौलग्नगते प्रश्नकालेयदारिपोरागमः आगमानइच्छतेःतदाप्रश्नलग्नेवपयरिपो
रागमनंवदेत्नभूयात् विपर्ययेविपर्ययः अस्मादेवपूर्वोक्ताद्विपर्ययेविगतंकर्मं एतदुक्तं चरराशौ
स्थिरोदयस्थिरराशौलग्नगतयदिरिपोरागमनंभूयत तदातस्मिन्नेवप्रश्नेनागछतीत्यर्थः १३ अथशत्रु

निवर्तनात्। यदा तु निवर्तते तदा सर्वः ॥ ९ ॥ यदा मन्दगमनत्वान्नक्षत्रयोगीत्तरमारु॥ नागच्छति परवक्रं यदार्कचंद्रावुच्चर्क्ष
स्थानस्थौ गुरुबुधशुक्रास्त्रिकोणे यदा तदा शीघ्रमायाति ॥ १० यदा तस्मिन्कालेऽस्थामयं रविचंद्रावुच्चर्क्षनवनस्थौ स्यातां
तदा परस्वकं नागच्छतीति। यदा गुरुबुधशुक्रोच्चर्क्षस्थानेस्युः तदा शीघ्रं परस्वकं। शत्रुसैन्यमायाति ॥ ८ अन्यद्योगान्तरमाह
मघधनुःसिंहदृषा। अर्कुदयस्थानवर्तिहिबुकेवा शत्रुनिवर्तनतदा। यदा कर्कावृषिवृश्चिकौवा ॥ २ मघधनुःसिंहदृषाल्लग्ने
अष्टकर्मारिराशिरुदयस्थानवत्। तत्काललग्नगतानवति अथ एतेषां मध्यादन्यतमस्थानवर्ती नीचोच्चर्क्षस्थानस्थः
यदा युक्तोवियुक्तो वा। तदा शत्रुर्निवर्तते। नागच्छतीत्यर्थः ॥ ५ अन्यच्चोरनागमागमनज्ञानार्थयोगमाह स्थिरराशेरयं
दयः। शनिर्यदा स्थितस्तस्मादा शत्रुः। उदयस्थरविर्युक्तो वा स्थिरराशेः स्थानदागमनं ॥ ६ स्थिरराशौ स्थिरलग्नमूर्तिस्थे तत्र यदि शनि
र्गुरुस्थः तदा रिपुस्थितः। स्थानान्नश्चलितः तत्रवर्तिष्ठति। अथवा चरराशेरुदयलग्नगतानवति। तत्र रविर्युक्तवतो तदा शत्रागमस्यात् ॥ ९ अथ यात्रानिर्हरणज्ञानार्थयोगमाह। यदः सर्वत्रिमबलोलग्नाद्यस्मिन्स्थानेस्थितः मामस्तद्भ
संस्थाने निर्हरणं यात्रादिशेत् ॥ ४ तद्यथा तत्र कालाद्यस्मिन्गृह्यतमस्थाने सर्वत्रिमबलोयदस्थितः सर्वोऽन्नमबलः
सर्वत्रिमबलः। अधमबलोपतस्तस्मात्तुल्यसंख्यानेमहरुत्रयालमासयाङ्क्षिगमिषानिर्हरणं वासानिवर्तनंज्ञात्वादि
शेत्। चरराशस्थग्रहमिश्र। कालमर्वाविर्दृष्टद्विगुणंस्थिरनाम्नि त्रिगुणंद्विपात्मकांके ॥ ५ चरराशस्थतस्मिन्सर्वोन्नमबलंयद्स्थिरनाशस्थितमस्ति। एवंक्रकालतस्मिन्नवग्रहस्थिरनामराशौकालद्विगुणं
वदेत्। तस्मिन्नवद्विस्थानावाशस्थ एवंक्रकालेत्रिगुणंवदेत् ॥ २ अत्रैवमतान्तरमाह। यात्रेतिनगामित्र नवनाथि
पतिर्यदा करातिक्रमाद्दृष्ट कालंतंब्रुवंतपरे ॥ ६ विलग्नरक्षस्फलाकालेलग्नं तस्माद्गामित्रं ऽयमस्थाने तस्माधि
पतिः स्वामी। यदा वक्रं विपरीतंगमनंकराति तदा यात्रेङ्गितंगमिषारहस्यंकालंज्ञागमनकाले अवरुद्धादयश्चना
र्योब्रुवंत वक्रंनग्रहाल्लाघवमानवेयोज्ञ ग्रहरमः शनिसोमानां पवमस्थोयदारविः तदावक्रंविज्ञानीयान्नवम
मार्गगामिनः ॥ इत्यादिदृष्टस्तंत्रज्ञातकाक्रवसात्क्रयः तथापरान्तरि ७५ इगतीसा ३१ मयंतरमंगव ११ इत्त

यवावल्ला५२षणयर्क्षदसयंवतरा१६५सोमाइवक्रपरिमाणं तथायाङ्ः१छालयात्सप्तमस्नानाधिकोयद्यावक्रीनवति त
दावक्रूवंदिनवत्रयंकालः२२अक्षनाक्षेरागमनेदिनप्रमाणज्ञानमाह॥उदयर्क्षाङ्कर्क्षं नवतित्र्यावद्दिनश्चना
वद्भिः आगमनंस्यात्तत्रा यदिमध्यनयरः कश्चित् १७ उदयर्क्षंउदयसंज्ञंतत्स्याद्भङ्कर्क्षं वेदराशिः यत्रवंदस्थि
तः तद्यावत्संख्यंनवति तावद्भिर्दिनैरतीतःत्रोरागमनंस्यात् यदितत्रालेग्रबुद्धयारतरालमध्ये कश्चिद्दुरान
तवत् संदवंयरुसंसेवेशत्रुरवरूपमवायातीत्यर्थः २३ इतिनटात्मजविरचितायांषट्पंचासिकायांदुरागमागमाध्यायोद्वि
तीयः॥ ॥अथपराङ्क्याध्यायारभ्यायते तत्रादावक्रूयपराङ्क्यज्ञानमाह।दशमादयमसमगाः सोम्यानग
राधिपस्यविक्रूयकराः आराद्धीङ्युक्तिता प्रतीगदोविक्रयदानवंम १दशमर्क्षमित्यमसमस्थानेषुसोम्यग्रहाः इष्टा
कालेनगराधिपस्यराज्ञोविक्रयकराः विक्रयंकुर्वंतिआराद्धीमंगलग्रहोप्रश्नलग्नात्तनुस्थानंस्यात्तत्रस्थानगदोप्रकर्षेण
नगराधिपस्यरोगंददतः तदाबुधगुरुशुक्रानवमस्थाः ग्रहविक्रयदाः विक्रयंददंतइत्यर्थः २४ अथनगरस्यानिष्टकृ
ङ्क्रयोत्पत्तीतिपरिज्ञानमाह।पौरास्तुतीयसंज्ञना।कर्मद्वयायिनः शुभाः शुभदाः व्ययदशमायपापा।पुरस्यनष्ट
शुभायाङ्ः२पुरस्थाः पौराः नागराः।इष्टकालयद्तीयसंज्ञनात्तत्तियद्राशिषट्कमष्टमस्थानंयावत्पौरा
नगराङ्क्याः एतद्राशिषट्कंपौराणांशुभनाशुभत्वकृत्यं।शुभग्रहयुक्तंशुभमशुभग्रहयुक्तमशुभमित्यर्थः धर्मद्वि
तीयायिनोधर्मान्नवमस्थानाद्दारसहितीयस्थानंयावत्तद्राशिषट्कंतावद्द्वाविंशाङ्क्याः एतद्राशिषट्कंयावन्ना
शुभाशुभत्वकृत्यं। इदंवत् यनादौयात्रायामुद्योगःकृतःसमाप्तिंनपश्चात्कृतःसनागरःब्राह्मणक्षत्रियः शुभ
शुभदात्तयद्यावित्तांशंप्रकल्पिताःराशयोयेशुभैःसोम्यग्रहैःसंयुक्तास्तवंति।तस्यशुभदाः।शुभंक्रयंददंती।अशुभैर्द
व्ययसप्तपैः संयुक्तासप्तपराङ्क्यः तद्यावक्रूत्वंकवलिकायांधर्मद्वितीयस्थानंयावन्नागराः इतीयादौविक्रयः ६
योग्यसुतस्यात्।सागकूरैर्युतेसंगः तद्यात्मदीयप्रश्नलग्नानवमाद्यंचक्रंतेविक्रयाः।यायिनस्तृतीयादौपौराः
शुभंशुभंयुक्तंनागेक्रयः परंसंगइतित्रयंदेवनागक्रयेपिपापसाम्यमिश्रैर्युक्तेवामिश्रंफलंतत्कल्पं नक्रयोनप

राक्रयः॥ व्ययदशमायपापाः।व्ययंद्वादशमंदशमंषष्ठं। आयमेकादशं।समाद्दारेएकवर्जाः।तेषुपापग्रहाःसमव
स्थिताःसंति।तदापुरस्यनगरस्यनष्टाःनष्टनाः पुनर्यायिनः शुभाः शुभकराः।शुभंकुर्वंतीत्यर्थः २६ अथसंधि
विग्रहमन्द्योगांतरमाह॥दरराशिसंस्थास्फुटयशुभाःस्फुः।अथायसंस्थाश्चयदासंवंति।तदासुसंधिप्रवदंत्ये
पाणं। पापेर्दिदेहापगतेविरोधं दूरराशयः मिथुनकन्यातुलाकुंभाद्याः सोम्यग्रहाः बुधगुरुशुक्रार्कीणवेंद्वाः उदय
पुरुषराशिषुसोम्यास्फुः।अथवातएवसोम्याः।दूरराशिसंस्थाव्ययायव्ययंद्वादशं।आयमेकादशं।वर्जष्टंसमुच्चयो ऽन
योरपिसंस्थिता।समवस्थिताःसंवंति।तदातस्मिन्नवकालेआशुदिग्रहवरूपाणांराज्ञांसंधिंप्रवदत् पापेर्दिदेहा
पगतेविरोधं।पापैर्विनामज्ञानिराङ्क्रीणवेंद्वाःतर्दिस्वस्थावस्थवनस्थैःदूराणांविरोधविग्रहंप्रवदंतिइत्यर्थः २७अ
न्यद्योगांतरमाह।केंद्रायगताःसोम्याःसोमेर्दृष्टादूरयगाःप्रीतिं।कुर्वंतियापदृष्टाः।पापास्तुखविपरीतं धं कु
र्वंतिलग्नवद्यंसप्तमदशमस्थानानि।तेषुउपगताःसमवस्थिताः।शुभग्रहाः।अथवातएवसोम्यग्रहाःमरज्ञेप्रा
गुक्तेषुस्थिताः।शुभग्रहदृष्टाः परस्परराज्ञांप्रीतिंकुर्वंतियदिदूरराशिसंस्थास्तवंति तदातेखवर्कंपृथुपा
पाःसमवस्थिताः।पापैर्दृष्टावासंतः विपरीतंक्रियंविदधति २८ अथसमनागमज्ञानमाह।द्वितीयवातृतीयवा
गुरुशुक्रायद्यातद्या।आश्ववागच्छतिचमूः प्रवासीवानसंशयः ५ प्रश्नलग्नाद्यदाद्वितीयतृतीयस्थानगुरु
शुक्रौस्यातः तदाचमूःसनाम्नाश्ववद्शीघ्रमवागच्छति।प्रवासीवाद्विपदोऽनद्दशस्थःसोप्यागच्छतिनसंशयः
निर्विकल्पःतद्यद्यद्दष्टंक्रमाविविक्रांशं।कदाचिद्यावद्वितीय।अथवाद्यावद्वतृतीय।एकोपिद्वितीयऽ
थवातृतीय २९ इतिनटात्मजविरचितायांषट्पंचासिकायांदूराद्रक्रयपराङ्क्ययनामाध्यायस्तृतीयः अथना
शुभाशुभलक्षणाध्यायारभ्यायते।कंडत्रिकालंशुभाशुभस्थितश्च।पापषष्ठंकंडाष्टमवर्जितंशुभवर्गसिद्धिप्रवद
न्नाणं।विपर्ययेतुविपर्ययःस्यात् १कंडालंलग्नमवद्यंससमदशमस्थानानि।त्रिकोणंनवपंचमं।तत्रस्थि
ताः सोम्यग्रहाः तद्यापापग्रहर्क्षकंडाष्टमवर्जितेषु।कंडाष्टमस्थानंवर्जयित्वा।अन्यत्रसमवस्थितेषुसत्सु।नराणां

सर्वार्घसिद्धिं वदेत्। सर्वेषां निःस्वः प्राणभृतां सिद्धिं साधनं वदेत्। ब्रूयात् विपर्ययं लग्नविपर्ययः स्यात् एषु पापसोम्ये
षु यं रुषु विपर्ययो विपरीते ऽन्यथा स्थितेषु विपरीतं स्यात् फलं भवति एतदुक्तं भवति यदा पापाः केन्द्रत्रिकोणाष्टमस्थ
ा भवंति सोम्याः केन्द्रत्रिकोणवर्जमन्यत्र भवंति तदा सर्वार्घनाम सिद्धिं वदेत् रुग अधनालाभालाभज्ञानमाह त्रिषं
लाभस्थैर्यसोम्याः लाभः प्रदानेष्टफलाश्च पापाः उलाघकन्यामिकनाघटाश्च। रुरागायुस्सुखुलं वदंति
२ तृतीयषंवेकादशसप्तमसुखस्थाः सोम्याः ग्रहाः प्रहृलसिप्रदाः लक्ष्मिप्रकर्षणं ददंति। तेष्टफलदा पापग्र
हाः नष्टफलदा। अनिष्टमज्ञानफलं करोंती। अघहानिं करोंतीत्यर्घः उलाघकन्यामिकनाघटाश्च एतेषु
रुषराशयः एतेषुलग्नेषुसोम्यग्रहाधिष्ठितेषुसुखलं वदेत्तिसुनयश्चत्यर्घः ३२ अन्यद्योगांतरमाह। स्नानग्रहा
दशमसप्तमगास्सुसोम्याः लाभार्घदाः स्वस्वफलप्रदायगतास्संति। पापाव्ययायसहितानसुखप्रदाः स्युः लग्नश
शीनसुखप्रदादशमेशश्च ३ सोम्यग्रहलग्नाद्दशमसप्तमस्थानगताष्टमुः स्नानग्रहाः लाभार्घदाः स्युः मानहर्ता
अर्घधनं ददति। पापव्ययायसहिताइति अयंग्रहादशमं। आयमेकादशमं तत्रस्थिताः पापाः नसुखप्रदा
स्संतु नसुखफलं प्रयच्छंति लग्नशशीनसुखप्रदाः इति। शशीलग्नेलग्ननसुखप्रदः नसुखफलं ददाति दशा
मस्थाने स्थितः पापयुक्तपापिसुखफलानंतं भवति ३२ अन्यत्सुखाभावज्ञानमाह। ईडहिमप्रदस्वामायरिपुत्रिसंस्थ
पेषुरुः सुखफलं प्रमदाकृतं स्यात् लग्नात्त्रिधर्मकृतनैधनगास्तु पापाः। कार्यार्घनाशनयदाः सुखदाः सुख
ाय हिशेष्टनहिती यस्थाने दशमसप्तमे आयमेकादशमं रिपुषष्ठं तृतीयं। एतेषुस्थानेषुस्थितश्चंद्रगुरु
पश्यत् अचलोकयन्नदाष्टः सुखफलं लाभादिकं प्रमदाकृतं स्त्रीहेतुकं सुखफलं लाभादिकं स्यात् लग्न
त्त्रिधर्मकृतनैधनगास्तु पापाः लग्नेष्टस्थानलग्नत्रिशष्टनहितीयस्थाने धर्मे नवमं सुतपंचमं नैधनमष्टमं एत
षुस्थानेषुपापाः पापग्रहस्थाः ग्रहः कार्यार्घनाशनयदाः कार्यसुकृतस्यार्घस्यनाशनं यच्चददाति तेघनाशा
ग्रहाः स्थिताः सुखदाः ३२ अर्धनारोगिणः इष्टाज्ज्ञानमाह। सुखग्रहाः सोम्यनिरीक्षिताश्च बिलग्नमर्धा

धंष्टमपंचमस्थाः त्रिषद्दशायुनिशाकरः स्यात् सुखंवदेत्तद्रोगनिपीडितानां ५ सुखानबुधगुरुशुक्राः लग्न
सप्तमेष्टमपंचमस्थानसुखंवंति तएवसोम्यैः सुखग्रहैः निरीक्षिताः एतावदुक्तं भवति सुखग्रहादृष्टिस्थानस्था
परस्परंपश्यंति यदातदधयोगानकंवलंयावन्निशाकरश्चंद्रमाः त्रिषद्दशायुस्यात्। तृतीयषष्ठदशमेका
दशानामन्यतमेवेंद्रासनवत्। तद्रोगनिपीडितानांसुखं। आरोग्यंवदेद्भूयात् इधअर्धंवदेद्योगात्तत्संलाव
स्यात्सुखंवदेत्। योगसंतिप्रश्नविधेसुखंब्रूयात् ॥ इतिनंदासलविरचितायां षट्पंचासिकायांहोरा
ज्ञासुखासुखलक्षणाध्यायश्चतुर्थः। अर्धनाप्रवासंविनाध्यायाआरभ्यायंते। आदावेवगमनागमनज्ञानमाह॥
रुरागतस्यागमनं कृतधनसद्भूस्थितेर्यस्तेन्यात्। सोम्यनष्टप्राप्तिः लग्नागमनंयुक्तमितास्यां १ लग्नात्ष्ठा
लग्नात्सुतपंचमं। धनहिबंधुयं। सद्भूतृतीयं एतेषुस्थानेषुसर्वेरादित्यादिनिर्यूस्थितः रुरागतस्यागमनं
वदेत्। सोम्येनष्टप्राप्तिरिति सोम्यग्रहबुधगुरुशुक्रक्षीणचंद्रैरेषुस्थानेषुस्थितंनष्टस्यापकृतस्यवस्तुनःप्रा
प्तिंलाभंवदेत्। तस्यप्रवासिनोयन्नष्टमासीदसुखमेवप्रवासीनष्टऽन्यद्देशंगतः। तस्यप्रवासिनंवतीत्यर्घः त
द्यागमनेयुक्तमितास्यां। हृद्स्थतिशुक्रास्यां। एतेषुस्थानेषुस्थितास्यां। तद्यागमनं तद्युक्तस्यनष्टकालेना
गमनंवत् ३५ अन्यद्योगांतरमाह ॥ यामित्रत्वघषष्टस्थैः कंटकैश्चवाक्पतिः प्राप्तिनागमनं विद्यात् त्रिकोण
रुसितपिवा २ यामित्रसप्तमं त्रयषष्टस्था। इष्टाल्लग्नाद्यः कश्चिद्ग्रहः समवस्थितः तयाचतुर्थी कंटकाणमधादकंटक
मं कृत्वाकथितं दृश्यतिवत् तद्प्राप्तितस्यप्रवासिनःआगमनंविद्यात् त्रिकोणरुसितेपिवा त्रिकोणनवपं
चमस्थानबुधःसितःशुक्रःस्या। न्नदाप्राप्तिंआगमनंज्ञानीयात् ३६ अन्यद्योगांतरमाह। इष्टमस्तुनिशानाथ
कंटकःपापवर्जितः प्रवासीसुखमाप्नोति सोम्यलग्नसमन्वितः ३ इष्टाल्लग्नाद्दशमस्थानस्तुंडमसि
कंटकानिचतुःकेंद्रगणितःपापवर्जितः प्रवासीपांथकः सुखंनक्रूरैर्विनाआयाति सोम्यैः केंद्रस्थलग्नसं
मन्वितःसुखमाप्नोति। अन्यद्योगांतरमाह। इष्टादयेपापनिरीक्षितेचा पापात्तृतीयरिपुकेंद्रगावा सोम्य

त्रादावव गर्निर्णयः पुत्रऽदृष्टजन्मज्ञानं वरस्यजातालासज्ञानमाह विषमस्थितर्कपुत्रे स्फुटस्यजन्मान्यघोगनायो
श्च तत्सावरस्यनारी समस्थितेतान्यघावामं २ अर्कपुत्रज्ञानिष्कुर अथजन्मादृष्टमस्थानस्थ इतीयपंचमसप्तम
वमैकादशस्थऽपष्टःसुतस्फुटजन्मवदत् नचत्रजन्मस्पष्टविषमस्थानगणनाकथनंक्रियत तज्ज्ञते आचार्यव
राहमिहिराद्यापकः तथाहिविदायलग्ने विषमऋक्षस्थः शनिरपि पुंजन्मकरोविलग्नात् अन्यघोगनास्क अन्यघा
समशून्यस्थितऽर्कपुत्रे तत्रादंगनायाः स्त्रियाजन्मवदद्वितीयचतुर्थषष्ठाष्टमदशस्थान्यनामन्यतमस्थेशारस्त्री
जन्मवदत् तत्सावरस्यनारी समस्थितेतत्रात्मस्थानस्थेशोरवरस्यनारीतत्स्यात्वति। अन्यथा विषमस्थानेस्थ
शनोवामविपरीतंस्यात् नतत्स्त्रीकन्याइत्यर्थः ४५ अथकनाविवाहस्थाने। गुरुरविसोम्पदृष्टा स्त्रिसुतमदनायारि
गःशशीतत्र्यात् सवतिउविवाहकर्त्रीत्रिकोणकेंद्रयुवासोम्या। २ गुरुसूर्यबुधदृष्टोऽवलोकितःशशीचंद्रः
कीदृशस्त्रिसुतमदनायारिगः त्रितीयंसुतस्थानंपंचमं।मदनंसप्तमं आद्यमेकादशं अरिःषष्ठंतत्रगस्तदाप
ह्युविवाहकर्त्रीपाणिग्रहणविधातासएवसवति त्रिकोणकेंद्रकेंद्रेषुवासोम्याः वाग्रहवात्रिकोणकेंद्रेषु नव
पंचमभद्रग्रहवर्षसप्तमदशमस्थानस्थाशास्पाग्रहाः स्थिताः अष्टविवाहकर्त्रीवाशुष्टाऽन्यथागापकः ४५ अथक
नावषाकालवर्षाज्ञानमाह चंद्रार्कयोःसप्तमगोमिताब्दी।सुरेष्टमंवापितघाविजन्यात् द्वितीयकेंऽत्रिकेंद्र
गतेतद्वावा वर्षासुदृष्टिप्रवदन्तिराणा इचंद्रादित्ययोःसप्तमस्थानस्थो यदि शुक्रज्ञानीसवतः अथवा
तत्यात्स्फुरवष्टमवासवतः चतुर्थाष्टमवास्यातां तावर्षासताब्दी यथास्संसवमस्मिन्स्थानेहृद्यसवतः अथवात
त्यात्तेनैवप्रकारेण।तावेवद्वितीयकेंऽत्रिकोणगतास्तः द्वितीयस्थानीयस्थानेवास्तेतो स्यातां तदावर्षासुदृष्टिवर्ष
णंप्रवदत् नात्रसंशयः अथकनाष्टस्थाकालवर्षाणज्ञानमाह ॥५॥सोम्याऽऽत्मराशिस्थाःसूतीयधनकेंद्र
गाःसितपक्षेचंद्रवासुदयगतऽलराशिस्थवदर्थं ४ ऽलराशयःकर्कटमकरमीनाःतेषुस्थिताःसोम्यायग्रहाः
सितपक्षेद्वितीयस्तृतीयकेंऽगताःवर्षऽर्द्धंति अथवाचंद्रराशिसुदयगतउदयस्थतत्रऽलराशिगतसति एवा

समयेवर्षप्रवदत् ४५ अथगर्भनिर्णयः किंऽजातमिसतदाह।युवर्षलग्नगतेयुग्मदृष्टयुक्तान्वितेयुरुषः युग्मस्त्रीयदृष्टस्त्रीयु
क्तयुक्तऽगर्भयुता ५ मषमिथुनसिंहतुलधनुःकुंभाःपुंराशयःशषाःस्त्रीराशयः वर्षलग्नेपूर्णेवाऽऽयुवर्षेपुरुषराशि
लग्नेसूर्यनिरीक्षितेसति पुंग्रहदृष्टः।नरग्रहयुक्तावलोकिते बुधज्ञानीस्त्रीवा।चंद्रसिताःयोषितो नराःशषाः इतिग्रहाणांस्त्री
नपुंसकत्वमस्तिद्वितेतेनपुंग्रहारविनोमऽीवाःपुंग्रहदृष्टलग्ने बलान्वितवीर्ययुक्तपुरुषाऽऽयतेबलरहितेस्त्रीप्रसू
तेअधिपसुतादृष्टावा बुधऽीवनिरीक्षितश्चयारशिः सलवतिसदाबलवान् सुक्रोदृष्टाघवाशेषः इतिसमवत्व
मुच्यते।युग्मस्त्रीग्रहदृष्टे युग्मयुग्मराशाहपादास्त्रीसंज्ञकेतत्रस्त्रीग्रहदृष्टे चंद्रसितेविलोकिते बलयुक्तस्त्रीजा
यते सामान्यप्रश्नलग्नेबुधयुक्तबुधेनयुतस्त्रीगर्भकतासगर्भविज्ञेयं अद्यापिनप्रसूतेसधः ४८ अथपुंस्त्रीकीद
ग्स्त्रीपुरुषावासूतेसिवज्ञेते इतिपरिज्ञानमाह॥ऊमारिकाबालशशीबुधश्चदृष्टाशनिःमध्यपुरुषप्रसूता स्त्रीक
र्कीशनामसिंतोविधत्तः एवंवयःस्यात्पुरुषपुंवर्षं दृष्ट्वाकप्रतिपदमारभ्यदशमीयावद्बालस्त्रीबालेःएकादशीतःस्त्रि
यंपंचमीयावद्दृष्ट्वाऽऽलषष्ठीतोऽमावास्यांयावद्दृष्टः यदिबालशशीतद्दृष्टोजन्मपश्यति जन्मेवाबालः शशीतदा
प्रष्टुर्मनसिऊमारिकांवदत् एवमेवबुधश्चपश्यति तत्रवानघापिऊमारिकां अर्धादेवंयावनेगतचंद्रोयावना
पेतोवृषचंद्रदृष्टासितेकस्मिन्बालोऊमारीचशशीबुधश्चेतिपवति शशीबालीकरोति आषुष्पंयावद्बाला पुष्पद
र्शनंयावद्बाला बुधःऊमारिकांमनुष्यीकरोति एवंशनिर्दृष्टां गतयावनांऊरालिस्त्रीकरोति मध्यपुरुषप्रसू
ता प्रसवपुरुषास्त्रियेऊरुतः नामोगारकःसितशुक्रः एतेकर्कसंइतिवरुणी स्त्रियेऊरुतः एवमनेनप्रकार
लस्त्रियावयःशरीरावस्थास्यात् पुरुषपुंवर्षमिति पुरुषवर्षपिष्टलाममयप्रश्नवर्षाज्ञानमवमननचप्र
कारेणवदत् ४५ अथदृष्टलाभेचिंतिकस्यसंबंधिनीचिंतामनस्थितेइत्यतत्परिज्ञानमाह आत्ममनस
यगतःदृष्टीयंगर्भस्थितिरस्फुतेमुनेगः मातावासगिनीवा चतुर्थगःशशुगंःप्राह्य ७ सार्यामसमसंस्थे नैवमर्भ्या
श्रितायुरुदृष्टेशमसोशपतिमित्रशत्रुषु तथैवतावांबलयुतेषु ८ अरुरादित्यादिनिःमंडलेःलग्नगतःलग्नस्थः

ताद्दशवतस्करस्पवक्त्रा तद्व्या मेषप्रथमद्रेक्काणे पुरुषः परश्वहस्तकः कृष्णोरक्तनेत्रोवक्रव्यः द्वितीयस्त्रीलोहितो
बरा खरस्वरा स्थूलोदरीदीर्घमुखी एकपादा तृतीयपुमान् क्रूरः कपिलोरक्तांबरादंष्टहस्तः १ वृषप्रथमस्त्रीकिंवि
न्नननासिका स्थूलोदरा दग्धपादा द्वितीयनरः कालवित्वंगलस्थकटकर्मणिकुशलः तृतीयोपिनरोहद्देहकायः
हस्वादः २ मिथुनप्रथमस्त्री रूपान्विता हीनजडा रक्तस्रजा आलस्यकार्यकृत्तादरा द्वितीयपुरुषः उद्या
नसंस्थः अपत्यरहितोवाकवचधनुःपाणिः तृतीयपुमान्विलसितः पंडितोधनुःपाणिः ३ कर्कटप्रथमेपुरुषोहस्ति
सदृशशरीरः शूकरमुखः द्वितीयस्त्री यौवनोपगताश्वरणस्त्रीसमधी तृतीयपुरुषः सर्ववेत्तीतोमानस्थः सुवर्णालंकार
णान्वितः ४ सिंहप्रथमस्त्री शास्त्रिसंस्थाहंबुकस्वरा द्वितीयपुरुषोधनुःपाणिर्नाशनाशः तृतीयनरः क्रूरोक्रूरवि
तकाशोदंष्टहस्तः कन्यायांप्रथमस्त्रीमलिनदग्धांबरा द्वितीयपुरुषोजरिवनीहस्तः जोमज्ञः कार्मुकपाणिः तृ
तीयस्त्रीगोरोद्रुरुक्षीतोग्रा हरुजाक्रांतिदा ऊंटकटस्थहस्तोदंडालयग्राहतुलाप्रथमेपुरुषः मानोन्मानहस्तः
आंधर्यवीचिस्थितः द्वितीये पुरुषोग्रथुल्पवदनः घटान्वितःक्षुधितस्थूपितः तृतीयपुरुषोदीर्घमुखः शस्त्रपाणिः
वृश्चिकप्रथमस्त्रीलम्बोष्ठाक्षुता सर्पनिबद्धपादा मनोरमा द्वितीयस्त्री नष्टक्रूरेक्रूरगाहृतशरीराः स्थूलमुखा
न्वसितोवति तृतीयपुरुषश्चिपटवक्त्रः धनुष्टंकप्रथमेपुरुषो धनुःपाणिः द्वितीयस्त्रीस्वरूपागौरवर्णाः तृतीयेपुरुषो
दीर्घमुखोदंष्टहस्तः कुंभीमकरप्रथमेपुरुषः रोमशः स्थूलदंतः रोडवदनः द्वितीयस्त्रीमालालंकरणान्विताः तृतीय
पुरुषोदीर्घमुखोधनुःपाणिः ७ मीनप्रथमेपुरुषः शंखध्वजोत्पवक्त्रः सकेवलः द्वितीयस्त्रीरक्तांबरा तृतीयपुरुषः
नग्नासीरुः सर्ववेत्तिताराः मीनप्रथमेपुरुषोनोस्त्रः द्वितीयस्त्रीगौरानोस्त्रा तृतीयेपुरुषोलग्नः सर्ववेत्तितागानी
रुः इति १२ एतद्देहजातकेवराहमिहिरादार्यैरुक्तं कन्यासितवस्त्रवेष्टितः इत्यादिनायंद्रेक्काणविस्कृतोक्तः अ
स्माभिरिहसंक्षेपतः प्रयोजनमात्रमुद्दिश्यैतदुक्तमेषे स्थितिरिति एवंद्रेक्काणैस्तस्करः स्त्रीराशिस्थैः कालविद्दशाराज्ञीनोका
लविभागः मेषाद्याश्चारः सधनुर्मकराः क्रियाबलादेयाः इतिजातकचक्रं तेनमेषवृषमिथुनककटधनु

मकराणामन्यत्समेत्रशत्रिसंज्ञकराशावपकर्तं सिंहकन्याकुलद्रेक्काणमीनानामन्यतमेदिनासंज्ञकलग्नेकृतशेषं
एवंकालः दिग्मेषमिथुनधनुस्तिः सर्वस्यागतं वृषकन्यामकरदेक्काणस्यागतं मिथुनतुलाकुंभैः पश्चिमायां कर्क
वृश्चिकमीनैरुत्तरस्यां । अथ मेषलग्नेद्रेक्काकालस्थिते मेषप्रचारस्थो । वृषेशुक्रादामिथुनेगतनग्नस्त्रीनग्न
यानस्थोवा कर्कैकुलग्नमधिसिंहेश्वरेणस्थो कन्यायांनोसुखी पे । तुलस्थाः पणयुद्देष्टश्चिकेपातालधनु
विसंयामेऽश्वप्रचारस्थोवा । मकरेकुलग्नसमीपे कुंभेशिल्पगृहेऽडसमीपे मीनेऽब्धिकुलग्नसमीपे इतिद्रेक्का
नकेऽर्कं वयोऽतिशत्रुग्रहादिलग्नस्वामिनःचोरस्पवयः उमाएकाद्विचवदेत् तद्वाक्यमिति सिद्धांत्या
यांसितेशोस्तनपानबाल्यवत्स्थिता यौवनमध्यहृद्धा तीव्रवृद्धा इतिवदेत्सोमज्ञशुक्रवाग्विशारदाणामि
ति एतेनद्रेक्काग्रपतांस्थितबालः सोमवत्तुर्वाधिकः बुधबृहस्पतिरविकाद्दशाद्यः शुक्रेयावनोपगः शनिशेषद्यः
गुरोमध्यमवयाः पंचाशद्यः सूर्यवृद्धः सप्ततद्यः सोरडतीवद्धः सप्तनवत्यधिकइतिबालादिनिरूपणं
विद्वांसः कुत्रस्थारोस्यरविशांचद्रःशुक्रोधिपः शशिभूतः शनेश्वरशुक्रस्त्रीनामधिपोइति इतिसंक्षेप्य
स्थितिरचितायांषट्पंचाशिकायांद्वादशोभिश्रकाध्यायः समाप्तः ॥ ॥ संवत्१९३६ वर्षेमार्गशी
र्षशुक्लपक्षेपंचम्यांसोमवासरे । लिखीकृतंच । पंडितपर्वतक्षत्रशनीमालिमलीयंत्रिनंदीप
श्रीरामविजययतिशिष्यानंदयतिश्रीपंश्रीमविजययतिशिष्यरंगविजयेन स्ववाचनकृतेऽस्मिन्ग्रंथे
श्रीजूनगरीयसकंदरपुरेतिथयः अणथश्रीनतउत्कल्याणमस्तु : ल : ल : श्रीरस्तु :: ल : ल : ल :
नातिश्रामंचेरलग्न द्वितिश्रामंशिरेमुनः विश्रामत्रितयंवाच्यं द्विस्वलेवेउत्तमंतः १ ॥ तेरवकपावकर्ये
चिरंजीवीमानंदः सुखंतवतु :

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017